

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาประเทศ ประเทศไทยประชากรได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง มักจะประสบความสำเร็จทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม เพราะการพัฒนาประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นด้านใดย่อมต้องอาศัยกำลังคนเป็นปัจจัยหลัก ในการพัฒนาคนก็จะต้องอาศัยกำลังคนเป็นปัจจัยหลัก และในการพัฒนา กำลังคนก็ต้องอาศัยกระบวนการทางการศึกษานั้นเอง ด้วยความสำคัญดังกล่าวนี้ รัฐบาลจึงได้พยายามขยายการศึกษาในประเทศไทยให้กว้างขวางออกไปมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ดังพระบรมราโชวาทขององค์สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่ว่า “งานการศึกษาเป็นงานที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของชาติ เพราะความเจริญและความเสื่อมของชาตินั้น ขึ้นอยู่กับการศึกษาของชาติเป็นข้อใหญ่ การศึกษาที่ดีจึงเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ เจตคติ ค่านิยม และคุณธรรมของบุคคล เพื่อให้เป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพและประสิทธิภาพ” (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช 2543 :1)

การจัดการศึกษาในสภาพปัจจุบัน รัฐบาลได้เน้นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้องค์กรเอกชน องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นและประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น และได้ออกเป็นกฎหมายโดยเฉพาะกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในมาตรา 43 วรรคสองว่า การจัดการศึกษาอบรมของรัฐจะต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองท้องถิ่นและเอกชน นอกจากนี้ในมาตรา 81 ยังระบุว่า รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม รวมทั้งกำหนดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ (ธงชาติ รัตนาวิชา 2540:21) และตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ดังกล่าวจึงได้มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ซึ่งการจัดการศึกษาของไทยมีการปฏิรูปครั้งใหญ่และเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ ในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ยังมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากร และหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ ได้แก่ ในมาตรา 29 ที่วางหลักว่า ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา และหน่วยงานอื่นเพื่อ

สร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2542 : 28 – 29)

โรงเรียนประถมศึกษาเป็นสถาบันการศึกษาที่มีความใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนประถมศึกษาในชนบท ดังนั้นในการบริหารจะต้องเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อจะได้ดึงเอาศักยภาพของชุมชนมาพัฒนา และปรับปรุงโรงเรียนให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น จะเห็นได้ว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในชุมชนเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นองค์กรท้องถิ่นตามระบอบประชาธิปไตย มีโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ระบุไว้ชัดเจน และหน้าที่อย่างหนึ่งก็คือ การเข้ามามี ส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนในเขตพื้นที่รับผิดชอบ (สำนักงานการศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช 2543 : 12 – 16) แนวคิดในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน กับชุมชนหรือองค์ปกครองส่วนท้องถิ่น จึงได้มีการตื่นตัวและได้รับความสนใจอย่างแพร่หลาย และกว้างขวางมากยิ่งขึ้นตามลำดับ เพราะทุกฝ่ายต่างเห็นความสำคัญของการร่วมมือช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อมุ่งพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนให้บรรลุสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในฐานะตัวแทนของสถาบันการศึกษาของชุมชนจึงเป็นตัวแทนในการจัดโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน และจัดโรงเรียนให้เป็นแกนนำหรือแนวร่วมในการทำและรับความเปลี่ยนแปลงมาสู่โรงเรียนและชุมชน ให้ประชาชนในชุมชนมี ความรู้สึกรู้ว่าโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เป็นสมบัติของประชาชนในชุมชนและให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่เป็นไปในลักษณะของโรงเรียนชุมชน โดยชุมชนและเพื่อชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2541 : 21-22)

การบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้บรรลุตามเป้าหมายนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องดำเนินการตามขั้นตอนของกระบวนการบริหาร ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนต้องมีความรู้และเข้าใจต่อบทบาทการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา อันประกอบด้วยขอบข่าย 5 งาน คือ งานประชาสัมพันธ์โรงเรียน งานให้บริการแก่ชุมชน งานร่วมกิจกรรมของชุมชน งานให้ชุมชนร่วมกิจกรรมของโรงเรียนและงานเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2528 : 20) นอกจากนี้จะต้องมีบุคลิกลักษณะที่เอื้อในการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน แต่ในสภาพที่แท้จริงทั้งในอดีตและปัจจุบัน พบว่าผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ขาดทักษะและประสบการณ์ในการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน กล่าวคือ ผู้บริหารโรงเรียนยังปฏิบัติงานด้านนี้น้อยกว่าอื่นๆ ซึ่งมีอยู่

6 งาน ของโรงเรียนประถมศึกษา คือ งานวิชาการ งานกิจการนักเรียน งานธุรการการเงิน และพัสดุ งานบุคลากร งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2541 : 22 - 23) และสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอฉวาง (2545 :12) สรุปว่า บทบาทในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนยังเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข จึงกำหนดมาตรการด้านประสานสัมพันธ์กับชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งให้ผู้บริหารโรงเรียนเน้นบทบาทการประชาสัมพันธ์กับชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทุกชั้นตอน ซึ่งให้เห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอฉวาง ยังไม่ได้แสดงบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เช่น งานประชาสัมพันธ์โรงเรียน งานให้บริการแก่ชุมชน งานร่วมกิจกรรมของชุมชน งานให้ชุมชนร่วมกิจกรรมของโรงเรียน และงานเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น จึงเป็นส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการและคุณภาพนักเรียนโดยรวมในที่สุด

ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา จึงสนใจที่จะศึกษาบทบาทการพัฒนางานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อจะได้นำข้อมูลจากการศึกษาไปประยุกต์ใช้ และพัฒนาปรับปรุงการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทการพัฒนางานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทการพัฒนางานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จำแนกตามตำแหน่ง
3. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทการพัฒนางานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จำแนกตามระดับการศึกษา

4. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทการพัฒนางานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จำแนกตามขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบล

5. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะบทบาทการพัฒนางานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียน ตามทัศนะของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

สมมุติฐานของการวิจัย

1. บทบาทการพัฒนางานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีตำแหน่งขององค์การบริหารส่วนตำบลต่างกัน มีความแตกต่างกัน

2. บทบาทการพัฒนางานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความแตกต่างกัน

3. บทบาทการพัฒนางานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบลแตกต่างกัน มีความแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการศึกษา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ปี พ.ศ.2545 จำนวน 10 ตำบล ทั้งหมด 153 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

2.1.1 ตำแหน่งของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล แบ่งออกเป็น 2 ตำแหน่งคือ ตำแหน่งคณะกรรมการฝ่ายบริหาร และตำแหน่งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

2.1.2 ระดับการศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย และตั้งแต่มัธยมศึกษาตอนปลายขึ้นไป

2.1.3 ขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบล แบ่งออกเป็น 3 ขนาด คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ บทบาทการพัฒนางานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาใน 5 งาน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2528 : 20) คือ

2.2.1 งานประชาสัมพันธ์โรงเรียน

2.2.2 งานให้บริการแก่ชุมชน

2.2.3 งานร่วมกิจกรรมของชุมชน

2.2.4 งานให้ชุมชนร่วมกิจกรรมของโรงเรียน

2.2.5 งานเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. บทบาทการพัฒนางานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง การปฏิบัติงานตามตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับการแต่งตั้งในการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมุ่งสร้างสรรค์และก่อประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับโรงเรียนและชุมชน ในขอบข่ายที่โรงเรียนจะต้องปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับชุมชนใน 5 งาน ได้แก่

1.1 งานประชาสัมพันธ์โรงเรียน หมายถึง การเผยแพร่ข่าวสาร ข้อมูล และความเคลื่อนไหวของโรงเรียนให้ชุมชนได้รับทราบ

1.2 งานให้บริการแก่ชุมชน หมายถึง การที่โรงเรียนให้บริการกับชุมชนตามความสามารถที่โรงเรียนจะดำเนินการได้ เช่น การให้บริการข้อมูลข่าวสารวิชาการ การให้คำแนะนำ และการให้คำปรึกษา เป็นต้น

1.3 งานร่วมกิจกรรมของชุมชน หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียน หรือครูที่ผู้บริหารโรงเรียนมอบหมายหรือคณะครู ไปร่วมทำกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น หรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน

1.4 งานให้ชุมชนร่วมกิจกรรมของโรงเรียน หมายถึง การที่โรงเรียนได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนจากชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนทุกด้าน

1.5 งานเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น หมายถึง การดำเนินงานหรือ กิจกรรมของโรงเรียนที่เอื้อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ

2. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ข้าราชการครูผู้ดำรงตำแหน่ง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษา หรือผู้รักษาการในตำแหน่งดังกล่าวของโรงเรียนประถมศึกษา

3. องค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 มีฐานะเป็นนิติบุคคล เรียกชื่อย่อว่า อบต.
4. สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง สมาชิกที่ได้รับการเลือกตั้งจากราษฎรที่อยู่ในหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 2 คน ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 ในอำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช
5. คณะกรรมการบริหารส่วนตำบล หมายถึง สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลที่ได้รับเลือกจากสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแล้วเสนอให้นายอำเภอแต่งตั้ง ประกอบด้วยประธานกรรมการบริหาร 1 คน และกรรมการบริหาร 2 คน

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ด้านความรู้

- 1.1 ทำให้ทราบว่บทบาทการพัฒนางานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นอย่างไร และบทบาทการพัฒนางานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียน ตามทัศนะของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีตำแหน่ง ระดับการศึกษา และขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบลต่างกันหรือไม่อย่างไร
- 1.2 ทำให้ทราบปัญหาและข้อเสนอแนะ บทบาทการพัฒนางานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามทัศนะของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

2. ด้านการนำไปใช้

- 2.1 ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษานำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนางานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
- 2.2 สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลได้ทราบข้อมูลการพัฒนางานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อจะได้วางแผนสนับสนุนโรงเรียนต่อไป
- 2.3 งานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจทั่วไป และเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยในโอกาสต่อไป